

Sofia Kujanpää & Janika Roos

**KIUSAAMISEN SEURAUKSET
SATEENKAARINUORTEN HYVINVOINTIIN**
Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Maaliskuu 2021

TIIVISTELMÄ

Sofia Kujanpää & Janika Roos: Kiusaamisen seuraukset sateenkaarinuorten hyvinvointiin
Kandidaatintutkielma, sivujen määrä 28, liitteiden määrä 2
Tampereen yliopisto, Seinäjoen avoin yliopisto
Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede
Ohjaaja Eeva Harju
Maaliskuu, 2021

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on selvittää, minkälaisia seurauksia kiusaamisella on sateenkaarinuorten hyvinvointiin. Tavoite on tuottaa tietoa kiusattujen sateenkaarikuuluvien nuorten tukemiseksi. Tutkimuskysymyksenä toimii: Minkälaisia seurauksia kiusaamisella on sateenkaarinuorten hyvinvointiin?

Aineisto koostuu 17 tieteellisestä artikkelista. Artikkeleiden tulosten tuli vastata tutkimuskysymykseen ja käsitellä aihetta sateenkaarinuorten näkökulmasta. Hakusanoja olivat Sexual and gender minorities, LGBTQ persons, Transphobia, Homophobia, Biphobia, Bullying, Cyber bullying, Harassment sekä Teasing. Haun kokonaistulos kahdesta tietokannasta oli 740. Tietokantoina käytettiin Cinahlia sekä Medlinea. Aineisto analysointiin sisällönanalyysillä.

Kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittivat, että mielen tasapainon järkkäminen, tunnetaakan kasvaminen, haasteet elämänhallinnassa sekä elämänhalun menettäminen ovat seurauksia, joita kiusaaminen aiheuttaa sateenkaarinuorten hyvinvointiin.

Johtopäätöksinä todettiin, että kiusaamisen seuraukset sateenkaarinuorten hyvinvointiin ovat monitahoiset. Seuraukset ulottuvat fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Kiusaaminen voi vahingoittaa sateenkaarinuoren mieltä jopa sairastumiseen asti ja sen toistuvuus syventää sateenkaarinuoren henkistä tunnetaakkaa. Pieneltäkin tuntuvilla teoilla, kuten väärin nimien ja pronomien käyttämisellä, voi olla vakavat ja kauaskantoiset seuraukset. Kiusaaminen aiheuttaa sateenkaarinuorelle haasteita elämänhallinnassa. Tämä voi viedä pohjan tasapainoiselta aikuisuudelta. Kiusaamiseen puuttuminen ja avun tarjoaminen kiusatuille sateenkaarinuorille on ensiarvoisen tärkeää, jotta elämänhalu ja toivo säilyisivät nuorten sisimmissä.

Avainsanat: sateenkaarinuoret, seksuaali- ja sukupuolivähemmistö, kiusaaminen, hyvinvointi, systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. KESKEISET KÄSITTEET	3
2.1. Sateenkaarinuoret.....	3
2.2. Sateenkaarinuorten hyvinvointi.....	4
2.3. Sateenkaarinuorten kokema kiusaaminen.....	5
3. TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS	6
4. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN	7
4.1. Kirjallisuushaku	7
4.2. Aineiston kuvaus ja laadunarviointi.....	9
4.3. Aineiston analyysi	10
5. TULOKSET	13
5.1. Kooste tuloksista.....	13
5.2. Mielen tasapainon järkkyminen	13
5.3. Tunnetakaan kasvaminen.....	14
5.4. Haasteet elämänhallinnassa.....	15
5.5. Elämänhalun menettäminen	15
6. POHDINTA	16
6.1. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus	16
6.2. Kirjallisuuskatsauksen eettisyys	18
6.3. Tulosten tarkastelua	18
6.4. Johtopäätökset.....	21
6.5. Jatkotutkimusaiheet	21
LÄHTEET	22
LIITTEET	29

1. JOHDANTO

Kiusaaminen on ollut aina ajankohtainen aihe ja siitä keskustellaan niin mediassa, kuin henkilökohtaisellakin tasolla. Kiusaaminen koskettaa kiusatun ja kiusaajan lisäksi heidän lähipiiriään ja sitä kautta koko yhteisöä. (Salmivalli 1998, Olweus 1992.) Kiusaamista ilmiönä tutkitaan laajasti Suomessa ja muualla maailmassa, muun muassa vuosittain tehtävien kouluterveyskyselyiden avulla (THL 2019a). Vuoden 2019 kouluterveyskysely osoittaa, että yläkoulun 8. ja 9. luokkalaisista 5,5 prosenttia, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 1,1 prosenttia ja ammattikoulun 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 3,6 prosenttia kokee kiusaamista vähintään kerran viikossa (THL 2019b).

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien ihmisten avoimuus omasta suuntautumisesta on edistynyt merkittävästi, mutta syrjintä, pelko ja väkivalta ovat valitettavasti edelleen yleisesti näkyvissä heidän arjessaan. Vaikka suvaitsevuus on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi (FRA 2020.), kokevat sateenkaarinuoret edelleen paljon kiusaamista, syrjintää, häirintää ja väkivaltaa erityisesti kouluympäristössä (Willging ym. 2016). Sukupuolivähemmistöön kuuluvista nuorista 11 prosenttia ja seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista seitsemän prosenttia kokee koulukiusaamista vähintään kerran viikossa (Jokela ym. 2020). Sateenkaarinuorten kokemaa kiusaamista on tutkittu paljon eri näkökulmista (mm. Moran ym. 2018, Elipe ym. 2018, Henderson 2020), mutta kiusaamisen vaikutuksista sateenkaarinuorten hyvinvointiin löytyy varsin vähän tietoa.

Kouluterveydenhoitajilla on merkittävä rooli kiusaamisen kohteeksi joutuvien opiskelijoiden tukemisessa, auttamisessa ja kiusaamisen tunnistamisessa. Kouluterveydenhoitajat tunnistavat herkästi suoran kiusaamisen, kuten nimittelyn ja fyysisen kaltoinkohtelun. Kiusattujen muuttunut käytös sekä psykosomaattiset oireet voivat lisäksi paljastaa taustalla olevan kiusaamisen.

Nykyhaasteena on kiusaamisen tunnistaminen sen uusissa ulottuvuuksissa, kuten internetissä ja sosiaalisessa mediassa. (Pigozi ym. 2016.) Sateenkaarinuoret kokevat huomattavasti enemmän kiusaamista, kuin muut ikäisensä. Kouluterveydenhoitaja voi omalla toiminnallaan vaikuttaa kouluyhteisön sateenkaarinuorten hyvinvointiin edistämällä kiusaamisenvastaista toimintaa.

Valistaminen sateenkaarinuorten kokeman kiusaamisen esiintyvyydestä ja sen seurauksista on yksi kouluterveydenhoitajan vaikutusmahdollisuuksista. Moniammatillinen yhteistyö esimerkiksi eri järjestöjen kanssa, lisää kouluterveydenhoitajan resursseja tukea kiusattuja sateenkaarinuoria.

(Hooker 2019.) Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on selvittää, minkälaisia seurauksia kiusaamisella on sateenkaarinuorten hyvinvointiin. Tavoitteena on tuottaa tietoa kiusattujen sateenkaarinuorten tukemiseksi.

2. KESKEISET KÄSITTEET

2.1. Sateenkaarinuoret

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat monipuolinen väestö. Seksuaalisuuden, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisu on jatkuvasti muuttuvaa ja kehittyvää. Siihen heijastuvat kulttuuriset ja sosiaaliset muutokset. (Littlejohn ym. 2019.) Kansainvälisesti seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin monimuotoisuuteen viitataan usein termillä *LGBTQ*. Tämä termi on kuin sateenvarjo, joka kattaa homot, lesbot, biseksuaalit ja transsukupuoliset eri variaatioineen. (Logie ym. 2012.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa esiintyy myös termi *LGBTQ*. Se on lyhenne, jolla tarkoitetaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvia ihmisiä. Lyhenne koostuu sanoista *lesbian, gay, bi, trans* ja *queer*. (Seta 2020b.) Tekstin selkeyttämisen vuoksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuoriin viitataan tässä kirjallisuuskatsauksessa termillä *sateenkaarinuoret*.

Sukupuolella viitataan normeihin, rooleihin ja käyttäytymiseen, jotka tyypillisesti luonnehtivat yksilöitä mieheksi tai naiseksi (Richards ym. 2016). Sukupuoli on moninainen ilmiö. Sukupuolta ei voida jakaa ainoastaan kahteen eri sukupuoleen, sillä kokemus sukupuolesta on yksilökohtainen. Ainutlaatuiset ja yksilölliset piirteet rakentavat ihmisen sukupuolen. Näihin piirteisiin vaikuttavat geneettiset, kehitykselliset, hormonaaliset, fysiologiset, psykologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset ominaisuudet. Suomessa kuitenkin juridisesti tunnustetaan toistaiseksi vain kaksi sukupuolta; mies ja nainen. (Seta 2020a.) Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä kolme prosenttia nuorista kertoi edustavansa sukupuolivähemmistöä (Jokela ym. 2020). Sukpuolivähemmistöön kuuluvat transihmiset sekä intersukupuoliset. Transihminen ei määritä itseään vain syntymässä määriteltyyn sukupuoleen. Käsite transihminen käsittää sukupuolettomat, transsukupuoliset, transvestiitit sekä muunsukupuoliset. Intersukupuolisuudessa kehon piirteet eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypillisiä (Seta 2020a.) tai vastaa normatiivisia olettamuksia kehosta (Trasek).

Seksuaalisuus ja seksuaalinen suuntautuminen ovat termejä, joita käytetään kuvaamaan seksuaalista käyttäytymistä, identiteettiä tai kiinnostusta samaan sukupuoleen, toiseen sukupuoleen tai useampaan sukupuoleen (Richards ym. 2016). Vuonna 2019 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan yhdeksän prosenttia suomalaisista nuorista koki kuuluvansa seksuaalivähemmistöön (Jokela ym. 2020). Seksuaalivähemmistöllä tarkoitetaan ihmisiä, joiden seksuaalinen suuntautuminen on jotain muuta kuin heterous. Esimerkiksi homot, lesbot ja biseksuaalit kuuluvat seksuaalivähemmistöön. Heterous voidaan määritellä siten, että henkilö tuntee vetoa vastakkaiseen sukupuoleen, esimerkiksi

mies naiseen. Henkilöstä, joka tuntee vetoa samaa sukupuolta kohtaan, voidaan käyttää termiä homo. Homo -termillä viitataan yleensä mieheen, joka on kiinnostunut miehistä. Homo -sana ei kuitenkaan välttämättä ole riippuvainen sukupuolesta, sillä myös naisista pitävä nainen voi käyttää itsestään nimitystä homo. Yleisempi nimitys naisista kiinnostuneille naisille on kuitenkin lesbo. Biseksuaalisuudella tarkoitetaan vetovoiman tuntemista sekä miehiä, että naisia kohtaan. Ihminen, joka määrittelee itsensä panseksuaaliksi voi tuntea vetovoimaa kaikkia ihmisiä kohtaan sukupuolesta riippumatta. Olennaista on se, ettei sukupuolella ole panseksuaaleille merkitystä. (Seta 2020a.)

2.2. Sateenkaarinuorten hyvinvointi

Hyvinvointi voidaan jakaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2020) mukaan kolmeen osa-alueeseen: terveys, materiaallinen hyvinvointi sekä koettu hyvinvointi eli elämänlaatu. Yksilötasolla hyvinvointiin liittyvät sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus sekä sosiaalinen pääoma. Suomalaisten sateenkaarinuorten hyvinvointia on kartoitettu vuonna 2020 tehdyn tutkimuksen avulla. Aineisto perustuu vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tuloksiin. Tuloksista käy ilmi, että sateenkaarinuoret painivat huomattavasti muita nuoria enemmän terveys- ja hyvinvointihaasteiden kanssa. (Jokela ym. 2020.) Samoin useat kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että sateenkaarinuorten terveys on usein heikompi verrattuna heteroseksuaali nuoriin (Alanko 2014).

Sateenkaarinuorten terveydentila poikkesi merkittävästi verrattuna muihin saman ikäisiin nuoriin. Sateenkaarinuoret ilmoittivat terveydentilansa olevan kaksi kertaa useammin keskinkertainen tai huono verrattuna muihin nuoriin. Merkittävä terveydentilaa alentava seikka olivat mielenterveyden haasteet, kuten masennusoireet, huoli mielialasta sekä ahdistuneisuus. Lisäksi sateenkaarinuoret kokivat avun saamisen vanhemmilta tai ystäviltä hankalammaksi. Myös keskusteluyhteydessä vanhempien kanssa oli ongelmia muita nuoria useammin. (Jokela ym. 2020.) On myös osoitettu, että sateenkaarinuoret ovat alttiimpia joutumaan väkivallan ja syrjinnän kohteeksi. Fyysisen uhan lisäksi hyvinvointiin vaikuttavat myös rakenteelliset yhteiskunnalliset ongelmat. (Alanko 2014.)

Myös sateenkaarinuorten terveyskäyttäytymisessä havaittiin eroja muihin nuoriin verrattaessa. Esimerkiksi liikunnan harrastaminen, säännöllisen ateriarhythmin noudattaminen, unitottumukset sekä suuhygieniasta huolehtiminen olivat hatarammalla pohjalla. Päihteiden käytössä ei huomattu merkittävää eroa muihin nuoriin verrattuna. (Jokela ym. 2020.) Koulunkäyntiin liittyvät haasteet olivat sateenkaarinuorille muita nuoria yleisimpiä. Poissaoloja, koulu-uupumusta ja oppimishaasteita ilmeni yli puolella sateenkaarinuorista. Poissaoloja selittävät Dayn ym. (2018)

mukaan masennusoireet, turvattomuus koulussa sekä päihteiden väärinkäyttö. Sateenkaarinuoret myös kokivat koulunkäynnin vähemmän mielekkääksi kuin muut nuoret (Jokela ym. 2020).

2.3. Sateenkaarinuorten kokema kiusaaminen

Kiusaamisella tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on loukata tai vahingoittaa toista ihmistä. Kiusaaminen eroaa välienselvittelystä siten, että sen kohteena on usein toistuvasti sama henkilö ja valta-asetelma kiusaajan ja kiusatun välillä on epätasa-arvoinen. (MLL 2019.) Kiusaaminen näkyy käytöksen lisäksi myös negatiivisina asenteina (Henderson ym. 2020).

Sateenkaarinuoret kokevat todennäköisemmin kiusaamista ja väkivaltaa, kuin muut ikätoverinsa (LeVasseur ym. 2013, Jones ym. 2017, Jokela ym. 2020). Sukupuolivähemmistöön kuuluvista nuorista 11 prosenttia ja seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista seitsemän prosenttia koki koulukiusaamista vähintään kerran viikossa. Muilla nuorilla vastaava luku oli kolme prosenttia. Kiusaamista esiintyy myös koulun ulkopuolella. (Jokela ym. 2020.) Liikuntaharrastuksissa kiusaaminen ja syrjintä on poikkeuksellisen yleistä. Yli puolet seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista oli kokenut usein tai joskus epäasiallista kohtelua liikuntaharrastuksissa. Eniten kiusaamista liikuntaharrastuksissa (70 prosenttia) kokivat muunsukupuoliset nuoret. Kiusaaminen voi johtaa henkisen ja fyysisen terveyden sekä akateemisen suorituskyvyn heikentymiseen. (Hakanen ym. 2019.) Tuore tutkimus osoittaa kuusi yleisintä kiusaamismuotoa, joita nuoret ovat kokeneet. Näitä ovat suullinen häirintä, vääristynyt sukupuolipolitiikka, fyysinen väkivalta, seksuaalinen häirintä, kohtelu seksuaalirikollisina sekä syrjintä. (Henderson ym. 2020.)

Kiusaamisen taustalla voi vaikuttaa homo-, bi- tai transfobia. Homofobialla tarkoitetaan homoihin kohdistuvaa pelkoa, inhoa, vihaa ja vastenmielisyyttä. Homofobisella käyttäytymisellä tarkoitetaan esimerkiksi häirintää, syrjintää, ulkopuolelle jättämistä, vähättelyä, kiusaamista tai jopa viharikoksien tekemistä. Bi- ja transfobiassa edellä mainittujen asioiden kohteena ovat biseksuaalit ja transihmiset. Homo-, bi- ja transfobia voidaan suhteuttaa rasismiin kaltaiseksi ilmiöksi. (Seta 2020b.)

3. TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on selvittää, minkälaisia seurauksia kiusaamisella on sateenkaarinuorten hyvinvointiin.

Tavoite on tuottaa tietoa kiusattujen sateenkaarinuorten tukemiseksi.

Tutkimuskysymys: Minkälaisia seurauksia kiusaamisella on sateenkaarinuorten hyvinvointiin?

4. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN

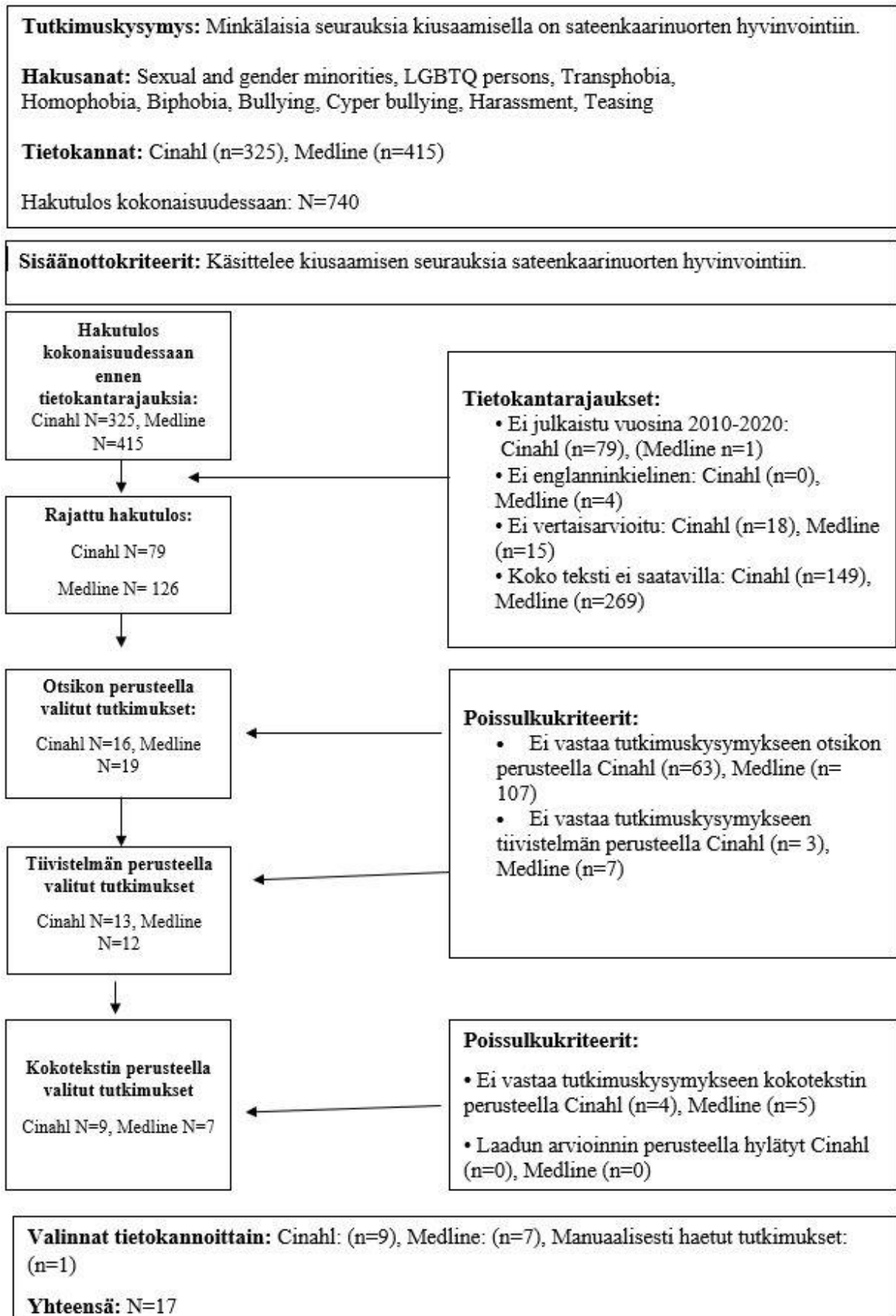
4.1. Kirjallisuushaku

Systemaattisen kirjallisuushaun tarkoitus on löytää ja tunnistaa mahdollisimman paljon tutkimukseen soveltuvaa aineistoa, mikä antaa vastauksen tutkimuskysymykseen. Kirjallisuushakua helpottaa erilaisten tietokantojen hyödyntäminen, mutta aineistoa kannattaa hakea myös manuaalisesti. (Stolt ym. 2016). Kirjallisuushaun lähtökohtana toimii tutkimuskysymys. Tutkimuskysymys tulee muotoilla tarkkaan ja harkitusti, jotta systemaattiseen katsaukseen saadaan tarpeeksi päteviä tuloksia. PICO -apuväline rakentaa ja muotoilee tutkimuskysymyksen katsauksen tarkoitukseen soveltuvaksi. PICO varmistaa, että tutkimuskysymys sisällyttää kaikki tärkeät elementit ja sen, että se on riittävän selkeä. (Nelson 2014).

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tietokantoina toimivat Cinahl ja Medline. Hakuprosessissa käytettiin asiasanahakua. Asiasanahaussa käytetyt hakusanat olivat: Sexual and gender minorities, LGBTQ persons, Transphobia, Homophobia, Biphobia, Bullying, Cyber bullying, Harassment sekä Teasing. Hakusanoja yhdisteltiin käyttämällä Boolean operaattoreita AND sekä OR. Hakutuloksia saatiin Cinahlista 325 ja Medlinesta 415. Muut tietokannat eivät tuottaneet aihetta vastaavia tuloksia.

Ennen tietokantarajauksia tulokseksi tuli yhteensä 740 hakutulosta. Tietokantarajauksina käytettiin englannin tai suomen kieltä sekä julkaisuvuotia 2010–2020. Lisäksi tutkimusartikkeleiden tuli olla vertaisarvioituja ja saatavilla kokotekstinä. Tietokantarajausten jälkeen hakutulos oli 205. Otsikon perusteella valittiin 35 artikkelia, joiden tiivistelmät luettiin. Tiivistelmän perusteella kymmenen tutkimusartikkelia ei vastannut tutkimuskysymykseen. Koko teksti luettiin 24 tutkimusartikkelin osalta. Sisäänottokriteerinä oli, että valittujen tutkimusartikkeleiden tulosten tuli vastata tutkimuskysymykseen eli käsitellä kiusaamisen seurauksia sateenkaarinuorten hyvinvointiin. Tutkimusten tuli käsitellä aihetta sateenkaarinuorten näkökulmasta.

Luetuista artikkeleista kahdeksan ei vastannut tutkimuskysymykseen. Lopulta kokotekstin ja laadunarvioinnin perusteella kirjallisuuskatsaukseen valittiin 16 artikkelia tietokannoista. Yhtäkään tutkimusta ei hylätty laadunarvioinnin perusteella. Manuaalihaun avulla löydettiin vielä yksi artikkeli erään tutkimuksen lähdeluettelosta. Kuvaus tiedonhausta on esitelty kuviossa 1.

Kuvio 1. Kirjallisuuskatsauksen hakustrategia.

4.2. Aineiston kuvaus ja laadunarviointi

Kirjallisuuskatsaukseen valittiin 17 tutkimusartikkelia, jotka on kuvattu liitteenä olevassa taulukossa (LIITE 1). Taulukkoon on koottu seuraavanlaiset tiedot: tutkimuksen tekijät, julkaisuvuosi, julkaisumaa, tutkimuksen tarkoitus, käytetty aineisto ja tutkimusmenetelmä, keskeiset tulokset sekä laadunarviointi. Lisäksi päädyttiin laittamaan taulukkoon tutkimusten nimet selkeyttämään kokonaiskuva. Valitut tutkimukset oli julkaistu vuosien 2011 ja 2019 välisenä aikana. Tutkimuksia oli viidestä eri maasta, joista suurin osa oli Yhdysvalloista (n=11). Loput tutkimukset olivat Alankomaista (n=1), Iso-Britanniasta (n=3), Espanjasta (n=1) ja Norjasta (n=1).

Suurin osa tutkimuksista on toteutettu kvantitatiivisin eli määrällisin menetelmin (n=15). Lisäksi tutkimusmenetelmänä oli käytetty kvalitatiivista eli laadullista menetelmää (n=1) sekä Mixed Methods -menetelmää (n=1). Tutkimuksista 14 oli poikkileikkaustutkimuksia ja kolme pitkittäistutkimuksia. Vallitsevana aineistona tutkimuksissa toimivat erilaiset kouluterveyskyselyiden vastaukset, joista on poimittu sateenkaarinuorten näkökulmaa edustavat tulokset. Nuorilla tarkoitetaan tässä kirjallisuuskatsauksessa 13–18-vuotiaita henkilöitä.

Kirjallisuuskatsaukseen valittavien alkuperäistutkimusten laatua tulee arvioida kriittisesti. Tulosten edustettavuus ja tiedon kattavuus on laadunarvioinnissa tarkastelun alla. Laadunarvioinnin katsotaan olevan osa tutkimusten valintaprosessia. Riittävä taso laadussa tulisi olla yksi mukaanottokriteereistä. Kahden henkilön suorittama laadunarviointi vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Laadunarviointiin ei ole vain yhtä ohjetta, vaan sen valinta riippuu katsauksen aineistosta. (Stolt ym. 2016.) Joanna Briggs Instituutti on kehittänyt laadunarvioinnin tueksi tarkistuslistat (Hotus 2020), joita tässä kirjallisuuskatsauksessa hyödynnetään. Määrällisiä ja laadullisia tutkimuksia arvioidaan toisistaan erillisillä tarkistuslistoilla.

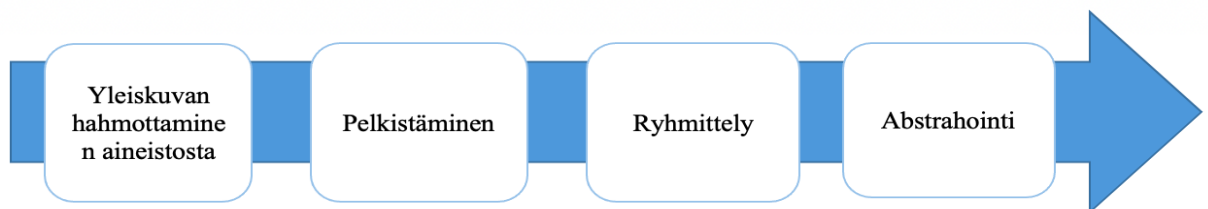
Määrällisiä tutkimuksia läpikäydessä käytettiin tarkistuslistaa, mikä pitää sisällään kahdeksan eri osa-alueen kriteeriä. Tarkistuslistaa hyödyntämällä arvioitiin, miten selkeästi mukaanotto- ja poissulkukriteerit on määritelty, onko kohderyhmä ja tutkimusolosuhteet kuvattu tarkasti, miten altistus on mitattu ja onko se ollut pätevää ja luotettavaa. Edellä mainittujen lisäksi tarkasteltiin, onko osallistujien valinnassa käytetty objektiivisia sekä standardoituja kriteerejä, onko mahdolliset sekoittavat tekijät tunnistettu ja miten ne on tutkimuksessa huomioitu. Kahdessa viimeisessä kohdassa arvioidaan, onko tulosmuuttujat mitattu tarkasti ja luotettavasti ja onko tutkimukseen valittu analyysimenetelmä tarkoituksenmukainen. (Hotus 2019.) Laadunarvioinnin pistemäärät vaihtelivat määrällisten tutkimusten osalta 6–8 välillä.

Laadullisten tutkimusten laadunarvioinnin tarkistuslista sisältää kymmenen kohtaa. Tarkistuslistassa pohditaan, ovatko tieteenfilosofiset lähtökohdat, tavoitteet ja tutkimuskysymys linjassa tutkimuksen metodologian kanssa. Kriteerinä ovat myös aineistonkeruumenetelmän, analyysin, aineiston kuvauksen sekä tulosten tulkinta yhteensopivuus metodologian kanssa. Tutkijan omat lähtökohdat, sekä tutkijan ja tutkimuksen välisten vaikutusten kuvaus on myös tarkastelun alla. Lisäksi tarkistuslistassa arvioidaan alkuperäisilmaisujen käyttöä, tutkimuksen eettisyyttä sekä tutkimuksen johtopäätösten ja tulosten välistä yhteyttä. (Hotus 2018.) Mixed-Methods -tutkimukselle käytettiin laadullisen tutkimuksen arviointikriteeristöä. Laadullinen tutkimus sai pisteitä kahdeksan ja Mixed-Methods -tutkimus kymmenen.

4.3. Aineiston analyysi

Aineiston analyysissä voidaan käyttää työkaluna sisällönanalyysiä. Menetelmä pyrkii luomaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyn, selkeän ja yleistettävän kuvauksen, kadottamatta kuitenkaan sen sisältämää informaatiota. Looginen lopputulos saadaan aikaan ensin hajottamalla koko aineisto osiin, minkä jälkeen se käsitteellistetään ja lopuksi luodaan uusi eheä kokonaisuus. (Tuomi ym. 2018.)

Aineisto analysoitiin hyödyntäen induktiivista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on aineistolähtöistä päättelyä, jota ohjaavat tutkimuskysymys ja tutkimuksen tarkoitus. Induktiivisessa sisällönanalyysissä aineistosta etsitään merkityksellisiä ilmaisuja, jotka kuvaavat tutkittavaa ilmiötä. Näitä ilmaisuja kutsutaan merkitysyksiköiksi. Tässä kirjallisuuskatsauksessa laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti tutkimuskysymys haki muotoaan läpi aineiston analyysin. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin päävaiheet ovat yleiskuvan hahmottaminen aineistosta, pelkistäminen, ryhmittely ja abstrahointi. (Kylmä ym. 2007, 112–113.) Päävaiheet on esitelty kuviossa 2.

Kuvio 2. Induktiivisen sisällönanalyysin päävaiheet (Kylmä ym. 2007).

Yksityiskohtaiseen analyysiin pyrkiessä on tärkeää hahmottaa aineiston kokonaiskuva (Kylmä ym. 2007, 116). Yleiskuva aineistosta muodostettiin lukemalla aineisto huolellisesti läpi. Aineistoon tutustuttiin jo tiedonhakuvaiheessa, kun etsittiin tutkimuskysymykseen vastaavia tutkimusartikkeleita. Tutkimuskysymykseen vastaavat ilmaisut koottiin taulukkoon (LIITE 1).

Pelkistäessä tutkimukselle merkitykselliset ilmaisut tiivistetään säilyttäen olennainen tieto (Kylmä ym. 2007, 117). Aineistosta on tarkoitus etsiä tutkimuskysymykseen vastaavia ilmaisuja (Tuomi & Sarajärvi 2018). Kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykseen vastaavat ilmaisut pelkistettiin eli tiivistettiin selkeämpään muotoon. Pelkistyksiä saatiin yhteensä 54. Esimerkki aineiston pelkistämisestä on esitelty taulukossa 1.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistys
<i>”Osa tutkittavista yrittää pitää suuntautumisensa salassa, mikä on ahdistavaa henkisesti, mutta enemmän he pelkäävät, että he kokisivat vihamielistä käytöstä koulussa, kotona tai internetissä, jos heidän LGBT-suuntautumisensa paljastuisi muille.”</i>	<p>Pelko siitä, että suuntautumisen paljastuminen muille, johtaisi vihamieliseen kohteluun koulussa. (11)</p> <p>Pelko siitä, että suuntautumisen paljastuminen muille, johtaisi vihamieliseen kohteluun kotona. (11)</p> <p>Pelko siitä, että suuntautumisen paljastuminen muille, johtaisi vihamieliseen kohteluun internetissä. (11)</p>
<i>”Seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista osa koki kiusaamista ja kouluilmapiirin vaaralliseksi ja sen vuoksi jätti toisinaan tulematta kouluun.”</i>	Osa seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista jätti toisinaan tulematta kouluun vaarallisen kouluilmapiirin vuoksi. (15)
<i>”Seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista miehistä osa ilmoitti välttelevänsä välitunteja oman turvallisuuden vuoksi.”</i>	Seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista miehistä osa ilmoitti välttelevänsä välitunteja oman turvallisuuden vuoksi. (15)

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä.

Ryhmittelyvaiheessa pelkistyksistä etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Yhtenevät pelkistykset yhdistetään alaluokiksi. Alaluokat nimetään siten, että luokan nimi kattaa kaikki sen sisältämät pelkistykset. Alaluokkien muodostamisen jälkeen ryhmittelyä jatketaan muodostaen yläluokkia ja tarvittaessa voidaan edetä pääluokkatasolle asti. Luokkien sisällön laatu määrittää sen, kuinka pitkälle ryhmittelyä on järkevää jatkaa. (Kylmä ym. 2007, 118.) Kirjallisuuskatsauksessa samankaltaisista pelkistyksistä muodostettiin alaluokat (n=12), jotka nimettiin kuvaamaan sisältöä. Alaluokkia yhdistelemällä muodostettiin neljä yläluokkaa. Ryhmittelyn edetessä tähän vaiheeseen,

tultiin tulokseen, että pääluokkatasolle ei ole syytä edetä. Esimerkki alaluokkien ja yläluokkien muodostamisesta on kuvattu taulukoissa 2 & 3.

Abstrahoinnilla tarkoitetaan aineiston käsitteellistämistä. Abstrahoinnissa alkuperäisen aineiston ilmaisuista edetään teoreettisiin käsitteisiin ja lopulta johtopäätöksiin. (Tuomi ym. 2018.) Pelkistys- ja ryhmittelyvaihe on osa abstrahointia. Abstrahointi asettuikin siis päällekkäin analyysin muiden vaiheiden kanssa. Abstraktiotason nousun tulee olla hallittua ja harkittua. (Kylmä ym. 2007, 119). Kirjallisuuskatsauksessa alaluokat pyrittiin nimeämään konkreettisempaan muotoon, kun taas yläluokkien nimeämisessä noustiin abstraktimmalle tasolle.

Pelkistys	Alaluokka
Pelko siitä, että suuntautumisen paljastuminen muille, johtaisi vihamieliseen kohteluun koulussa. (11)	HEIKENTYNYT TURVALLISUUDENTUNNE
Pelko siitä, että suuntautumisen paljastuminen muille, johtaisi vihamieliseen kohteluun kotona. (11)	
Pelko siitä, että suuntautumisen paljastuminen muille, johtaisi vihamieliseen kohteluun internetissä. (11)	
Osa seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista jätti toisinaan tulematta kouluun vaarallisen kouluilmapiirin vuoksi. (15)	
Seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista miehistä osa ilmoitti välttelevänsä välitunteja oman turvallisuuden vuoksi. (15)	

Taulukko 2. Esimerkki alaluokkien muodostamisesta.

Alaluokka	Yläluokka
MIELIPAHAN KOKEMINEN	TUNNETAAKAN KASVAMINEN
TUNNE ULKOPUOLELLE JÄÄMISESTÄ	
HEIKENTYNYT TURVALLISUUDENTUNNE	

Taulukko 3. Esimerkki yläluokkien muodostamisesta.

5. TULOKSET

5.1. Kooste tuloksista

Mielen tasapainon järkkäminen, tunnetaakan kasvaminen, haasteet elämännhallinnassa sekä elämännhalun menettäminen ovat seurauksia, joita kiusaaminen aiheuttaa sateenkaarinuorten hyvinvointiin. Tulokset on esitelty kuviossa 3.

Kuvio 3. Kiusaamisen seuraukset sateenkaarinuorten hyvinvointiin.

5.2. Mielen tasapainon järkkäminen

Kiusaaminen aiheutti sateenkaarinuorten mielen tasapainon järkkymistä. Mielen tasapainon järkkäminen pitää sisällään viisi ulottuvuutta: ahdistuneisuuden lisääntymisen, masennusriskin kasvamisen, stressin lisääntymisen, mielenterveyden heikentymisen sekä itsetunnon heikentymisen.

Ahdistuneisuuden lisääntymisessä yksi merkittävin aiheuttaja oli homofobinen nimittely (Bausekom ym. 2016, Williams 2017). Lisäksi ahdistusta lisäsi vihamielisen kohtelun pelko ja siitä johtuva seksuaalisen suuntautumisen salailu (McDermott ym. 2018a). Seksuaalisuuteen ja sukupuoliin liittyvä kiusaaminen oli yhteydessä *masennusriskin kasvamiseen*. Kiusaaminen uhriksi joutuneet nuoret kokivat enemmän masennusoireita (DeLay ym. 2016, Slaatten ym. 2015, Williams 2017, Johnson ym. 2011, Patrick ym. 2013). Homofobinen nimittely lisäsi ahdistuksen lisäksi myös masennusriskin kasvua (DeLay ym. 2016, Slaatten ym. 2015).

Stressin lisääntyminen oli osa mielen tasapainon järkkymistä. Nimittely sekä väärin nimien ja pronomien käyttäminen aiheuttivat stressiä (Collier ym. 2013, Fomby 2015). Myös sosiaalisen stigman aiheuttama itsetunnon alentuminen oli yhteydessä psykologiseen stressiin (Jones ym. 2017). *Mielenterveyden koettiin heikentyvän* merkittävästi kiusaamisen johdosta, mikäli taustalla oli jo ennestään mielenterveysongelmia (DeLay ym. 2016). Alhaisimmat elämänlaatua mittavat pisteet olivat niillä, joita kiusattiin seksuaalisen suuntautumisen vuoksi (Patrick 2017). *Itsetunnon heikentymistä* aiheutti sosiaalinen stigma. Myös homofobisen nimittelyn koettiin ennustavan aikaista alhaisempaa itsetuntoa. (DeLay ym. 2016, Jones ym. 2017).

5.3. Tunnetakaan kasvaminen

Sateenkaarinuorten tunnetakaan kasvuun vaikuttivat kiusaamisen johdosta syntyneet epätoivotut tunteet: mielipahan kokeminen, tunne ulkopuolelle jäämisestä ja heikentynyt turvallisuuden tunne.

Mielipahan kokeminen pitää sisällään erilaisia negatiivisia tunteita, kuten vihaa, järkyttymistä, loukkaantumista sekä turhautumista. Väärin nimien ja pronomien käyttäminen aiheutti mielipahaa. Myös homo-sanat käyttäminen haukkumasanana koettiin loukkaavana. (Formby 2015.) Seuraavassa tutkimukseen haastateltu transnuori kuvaa väärin nimien käytön aiheuttamaa mielipahaa:

” I’ve had people get pissy with me when I correct them, like Mum and Dad sometimes do it, you know, they’ll go ‘yeah, whatever’ and it’s like, this is something important ... it is a big thing to me, you know, I don’t like the fact you’re always calling me [my old name]. ”

Tunne ulkopuolelle jäämisestä koettiin erilaisuutena, leimautumisena, syrjäytymisenä ja ulkopuolisuutena. Ulkopuolelle jäämisen tunteesta hyvä esimerkki on se, että homo- ja lesbo-opiskelijoita ohjattiin vaihtamaan vaatteensa liikuntatunteja varten toisessa tilassa. (Formby 2015.) Vihamielisen kohtelun pelko aiheutti *heikentyntä turvallisuuden tunnetta* (McDermott ym. 2018.). Osa nuorista jätti toisinaan tulemasta kouluun tai vältteli välitunteja oman turvallisuuden vuoksi (Rose ym. 2018). Yksi tutkimukseen vastanneista opiskelijoista moitti, miten opettajat eivät puutu kiusaamiseen johtaneisiin tekijöihin, kuten homofobiaan:

” From what I’ve heard teachers in the moment ... will go, you know, ‘you can’t do that, it’s bullying’ ... but they don’t challenge the actual ... transphobia around that. They focus on the bullying and not the cause because I think they’re uncomfortable.”

5.4. Haasteet elämänhallinnassa

Haasteet elämänhallinnassa käsittävät koulunkäynnin kärsimisen ja päihteiden käytön lisääntymisen. Kiusaaminen johti *koulunkäynnin kärsimiseen*, mikä ilmeni lisääntyneillä poissaoloilla ja huonontuneella koulumenestyksellä (Day ym. 2018, Rose ym. 2018, Seelman ym. 2018). Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvä häirintä aiheutti *päihteiden käytön lisääntymistä*, kuten tupakointia, sähkötupakointia, alkoholinkäyttöä ja pitkäjaksoista alkoholin suurkulutusta (Coulter ym. 2017).

5.5. Elämänhalun menettäminen

Kenties vakavin kiusaamisen vaikutus seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuorten hyvinvointiin on elämänhalun menettäminen. Tämä ilmeni itsemurhariskin kasvamisena ja itsetuhoisuuden lisääntymisenä. Kiusaamisen uhriksi joutuminen aiheutti *itsemurhariskin kasvamista* (LeVasseur ym. 2013, McDermott ym. 2018, Patrick ym. 2013) ja *itsetuhoisuuden lisääntymistä* (McDermott ym. 2018). Tutkimuksessa haastateltava kuvaa elämänhalun menettämistä seuraavasti:

“I was so, so sick of them hurting me. I didn’t want to feel like this anymore, and as I was constantly feeling like this, the majority of the time, I remember thinking that the only way to make it all stop was to die.”

6. POHDINTA

6.1. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden arvioinnissa käytetään Joanna Briggs Instituutin (JBI) arviointikriteeristöä. Siihen kuuluu yhdentoista kohdan tarkistuslista, joiden avulla tutkimuksen laatua tarkastellaan. Laadunarviointikriteeristö kattaa koko kirjallisuuskatsausprosessin tutkimuskysymyksen asettelusta aina jatkotutkimusehdotuksiin. Selkeästi asetettu tutkimuskysymys rajaa kirjallisuuskatsauksen laajuutta ja auttaa hakustrategian muodostamisessa. (Hotus 2018.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymys esitetään selvästi ja yksiselitteisesti. Tutkimuskysymys kertoo selkeästi, mitä tutkitaan ja kenen näkökulmasta. Tutkimuskysymys esitellään heti työn alussa loogisesti omassa kappaleessaan. Otsikko tukee tutkimuskysymystä ja lukija kykenee jo ensimmäiseltä sivulta lähtien käsittämään, mitä kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan. Asetetut sisäänottokriteerit yhtenevät tutkimuskysymyksen kanssa.

Hakustrategia tulee esitellä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa läpinäkyvästi. Kattava hakustrategian kuvaus vahvistaa luotettavuutta. (Hotus 2018). Kirjallisuuskatsauksessa hakustrategia esitellään sekä teksti- että kuviomuodossa. Hakustrategiaa ohjasi tutkimuskysymys. Hakusanoja muodostettiin tutkimuskysymykseen pohjautuen. Hakusanastossa käytetään monipuolisesti ns. sateenkaarisanastoa, jonka asettamisessa hyvänä apuna toimivat Seta Ry:n verkkosivut (Seta 2020). Hakusanoista puuttuu hyvinvointi, koska tutkimuskysymys tarkentui tietokantahaun jälkeen. Tämä saattaa heikentää kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta. Useiden elektronisten tietokantojen hyödyntäminen monipuolistaa kirjallisuuskatsauksen laatua ja luotettavuutta (Hotus 2018). Kirjallisuuskatsauksessa hyödynnetään kahta eri tietokantaa, jotka molemmat ovat terveystutkimuksessa yleisesti luottavina pidettyjä tiedonlähteitä. Kokemattomuus tietokantojen käytössä saattaa vaikuttaa hakutulokseen ja sitä kautta myös kirjallisuuskatsauksen laatuun.

Luotettavassa kirjallisuuskatsauksessa tuodaan ilmi selkeästi, millä työkalulla valittujen tutkimusten laatua on arvioitu kriittisesti (Hotus 2018). Tietokannoista kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset kävivät läpi JBI:n arviointikriteerien mukaisen laadunarvioinnin. Virheiden minimoimiseksi laadunarviointi tulee suorittaa vähintään kahden tutkijan toimesta (Hotus 2018). Koska menetelmä oli uusi, tutkijat perehtyivät ensin itsenäisesti laadunarviointiin tahoillaan, jonka jälkeen yhteisymmärrys vahvistettiin. Aina tutkijat eivät päässeet täysin yksimieliseen tulokseen

laadunarvioinnista, jolloin turvaututtiin kompromisseihin. Uuttamisvaiheessa, eli tutkimuskysymykseen vastaavan tiedon jäsentelyssä, luotettavuutta lisää jälleen kahden tutkijan työpanos (Hotus 2018). Aluksi vastuu valittujen tutkimusten läpikäymisestä jaettiin puoliksi. Uuttamisvaiheen jälkeen omat löydökset esitettiin toiselle ja haettiin niille molemminpuolinen hyväksyntä.

Tutkimustulosten yhdistäminen eli synteesi on systemaattisen kirjallisuuskatsauksen keskeinen osa. Synteesi tulee toteuttaa johdonmukaisesti vastaamaan tutkimuskysymykseen. Synteessin tulee sopia tutkimustyyliin ja sisältää tutkimustulokset. (Hotus 2018.) Tutkimustulosten synteessissä käytettiin menetelmänä induktiivista sisällönanalyysiä. Kyseinen menetelmä palvelee kattavasti katsauksen metodologiaa. Tulokset kuvataan sekä teksti- että kuviomuodossa. Tulosten esittämisessä pyritään selkeästi kuvaamaan, mitkä tutkimukset muodostavat synteessissä ylä- ja alaluokat. Alkuperäisilmaisujen esittäminen tulososiossa lisää tulosten luotettavuutta. Kirjallisuuskatsaukseen valituista tutkimuksista suurin osa on määrällisiä tutkimuksia, joten tutkittavien omin sanoin ilmaisemaa tietoa on varsin vähän käytettävissä. Alkuperäisilmaisujen puuttuminen kirjallisuuskatsauksesta saattaa heikentää tulosten laatua. Julkaisuharhalla voi olla vaikutusta tutkimuksen tuloksiin. Sen riskiä voidaan ehkäistä käyttämällä kattavaa hakustrategiaa. Julkaisuharhan esiintyvyyttä voidaan arvioida tilastollisten testien avulla. (Hotus 2018.) Kirjallisuuskatsauksessa tilastollisia testejä ei ole hyödynnetty, joten julkaisuharhan esiintyvyys jää arvioimatta. Tutkijat luottavat tarkkaan hakustrategiaan.

Katsauksen tulosten pohjalta tulee esittää johtopäätöksiä ja suosituksia, joita voidaan hyödyntää niin kliinisessä kuin johtotason päätöksenteossa. Johtopäätöksien ja suositusten tulee olla linjassa tutkimustulosten kanssa ja niiden tulee olla perusteltavissa. (Hotus 2018.) Katsaukseen on tuotu esille tutkimuksen tulosten pohjalta muodostettuja johtopäätöksiä. Johtopäätöksiä laatiessa on otettu huomioon käytettyjen tutkimusten laatu. Kirjallisuuskatsauksen lopussa voidaan ehdottaa jatkotutkimusaiheita katsaukseen perustuen. Jatkotutkimusaiheiden tulee olla linjassa tutkimuksen tulosten kanssa. Tutkimustulosten vahvistaminen voi olla tarpeen, mikäli aihealueeseen liittyvää tutkimusnäyttöä on vähän, vaikutuksen arvioinnit ovat epäselviä tai otoskoot niukkoja. (Hotus 2018.) Kirjallisuuskatsauksessa onnistuttiin ehdottamaan jatkotutkimusaiheita, jotka ovat suoraan linjassa katsauksen tulosten kanssa. Jatkotutkimusaiheet on esitelty luvussa 6.5.

6.2. Kirjallisuuskatsauksen eettisyys

Hyvän tieteellisen tutkimuksen eettiset lähtökohdat ovat tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2012) mukaan rehellisyys ja huolellisuus tutkimusprosessin aikana, tutkimusmenetelmien kriteerien mukainen käyttö, muiden tutkijoiden kunnioittaminen, oikeaoppinen viittaaminen, tutkimuslupien ja eettisen ennakoarvioinnin hankkiminen, tasapuolinen vastuunjako tutkimusryhmässä, tietosuojasta huolehtiminen sekä tutkimuksen rahoittajan ilmoittaminen. Vastuu tutkimuksen eettisyydestä kuuluu jokaiselle tutkijalle henkilökohtaisesti.

Myös lainsäädäntö ohjaa terveystieteellisen tutkimuksen eettisyyttä. Suomen lainsäädännössä tutkimusta ohjaavat seuraavanlaiset lait ja asetukset: Suomen perustuslaki (731/1999), tietosuojalaki (1050/2018), laki lääketieteellisestä tutkimuksesta (488/1999), asetus lääketieteellisestä tutkimuksesta (986/1999) sekä laki potilaan asemasta ja oikeudesta (785/1992). Lainsäädännön noudattamisella pyritään yksilön koskemattomuuden ja yksityisyyden turvaamiseen.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkimuksen eettiset lähtökohdat toimivat ohjenuorana läpi tutkimusprosessin. Kirjallisuuskatsauksen avulla pyritään lisäämään hyvää sateenkaarinuorten elämään. Koska kirjallisuuskatsaus perustuu muiden tutkijoiden tekemiin tutkimuksiin, kunnioitettiin heidän työtään merkitsemällä lähdeviittaukset tarkasti. Aineistoa pyrittiin lukemaan avoimesti ilman ennako-olettamuksia.

6.3. Tulosten tarkastelua

Kiusaamisen seuraukset seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöön kuuluvien nuorten elämään ovat vakavat ja moniulotteiset. Seuraukset ovat mielen tasapainon heikentyminen, tunnetaakan kasvaminen, haasteet elämänhallinnassa sekä elämänhalun menettäminen.

Mielen tasapainon heikentyminen

Kiusaamisen katsotaan olevan vahvasti yhteydessä mielenterveysongelmien lisääntymiseen (Zhang ym. 2020). Mielen tasapainon järkkymisellä tarkoitetaan tässä kirjallisuuskatsauksessa erilaisten mielenterveysongelmien, kuten masennuksen ja ahdistuksen, lisääntymistä. Tämä luokka pitää sisällään myös stressin lisääntymisen, itsetunnon heikentymisen sekä yleisen mielenterveyden heikentymisen. Tuore tutkimus (Puckett ym. 2020) kertoo, että suurin osa (76,1 %)

transsukupuolisista ja muunsukupuolisista nuorista koki syrjintää vuoden 2019 aikana. Masennus- ja ahdistusoireiden koettiin liittyvän vahvasti tähän syrjinnän kohteeksi joutumiseen. Kiusaaminen vaikuttaa merkittävästi kaikkiin mielenterveystuloksiin heikentämällä niitä. Syrjintäkokemukset vaikuttavat myös henkilön kokemukseen omasta itsestään (Kankkunen ym. 2010).

Merkittävänä mielen tasapainoa heikentäminä kiusaamismuotoina koettiin nimittely sekä väärien nimien ja pronomien käyttäminen. Näiden koettiin aiheuttavan ahdistuneisuutta, masennusta, stressiä ja itsetunnon heikentymistä. Pieneltä tuntuvalta teolla saattaa olla vakavat, läpi elämän jatkuvat, seuraukset kiusatun nuoren elämään. Vanhan tai väärän nimen, eli *deadnamen*, käyttäminen koetaan erittäin loukkaavana. Deadname on nimi, joka henkilölle annettiin syntymässä, mutta jota hän ei enää transitioitumisen myötä käytä. (Dictionary 2020.)

Tunnetaakan kasvaminen

Tunnetaakalla tarkoitetaan tässä kirjallisuuskatsauksessa negatiivisia tunteita, joita kiusaamisen uhriksi joutunut sateenkaarinuori saattaa kokea. Näitä tunteita ovat mielipaha (esim. viha, järkytys ja turhautuminen), ulkopuolisuuden tunne sekä heikentynyt turvallisuudentunne.

Vähemmistönuoret ovat muita alttiimpia ennakkoluulojen ja syrjivän käyttäytymisen kohteeksi joutumiselle. Kiusaaminen ja syrjintä aiheuttavat ulkopuolisuuden, yksinäisyyden, vihan ja katkeruuden tunteita. Syrjinnän uhrit kertovat muuttuneensa luonteeltaan vihaisemmiksi ja aggressiivisemmiksi. Ikävät kokemukset saattavat jättää nuoreen jäljet, jotka eivät välttämättä parane koskaan. Mielipahan kokemukset ja pelkotilat ovat myös usein syy sille, ettei nuori uskalla mennä kouluun. (Kankkunen ym. 2010; Kangasniemi 2008.)

Haasteet elämännhallinnassa

Kiusaamisen seuraukset ulottuvat myös sateenkaarinuorten elämännhallintaan. Kiusaamisen uhriksi joutuminen johti nuorilla koulunkäynnin kärsimiseen sekä päihteiden käytön lisääntymiseen.

Koulumaailmassa sateenkaarinuoret kohtaavat paljon kiusaamista, syrjintää ja asiatonta kohtelua. Transnuorista 82 prosenttia ilmoitti joutuneensa toisinaan tai toistuvasti kiusaamisen uhriksi. Sama osuus seksuaalivähemmistöistä oli 72 prosenttia. Samainen tutkimus toi ilmi, että transnuorista 20–40 prosenttia kertoi kiusaamisen olevan syy sille, että he jättäytyivät pois koulusta. (Alanko 2014). Kiusaamisen on todettu vaikuttavan myös kiusattujen nuorten fyysiseen terveyteen mm. psykosomaattisina stressioireina (MII 2017). Syrjimisen aiheuttamat

psykosomaattiset oireet, kuten vatsakipu, ovat yksi syy poissaolojen lisääntymiselle (Kankkunen 2010). Sateenkaarinuorilla on myös muita suurempi riski jättää opintonsa kesken. (D’augelli ym. 2001.)

Kirjallisuuskatsaus toi esille, että sukupuoli- ja seksuaalisuuteen liittyvä kiusaaminen ja häirintä lisäsivät sateenkaarinuorten päihteiden käyttöä. Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä syrjintä on selkeästi yhteydessä päihteiden väärinkäyttöön (Evans-Polce ym. 2019). Seksuaalivähemmistönuorilla onkin heteronuoriin verrattuna suurempi alttius vaarantua terveyttä heikentäville tekijöille. Heille kehittyy 190 kertaa todennäköisemmin päihteiden väärinkäytön tunnusmerkkejä (Ungdomsstyrelsen 2010). Kiusaamisen uhriksi joutumisen katsotaan olevan yksi merkittävä päihteiden käyttöä lisäävä tekijä (Gambadauro ym. 2020).

Elämänhalun menettäminen

Elämänhalun menettämällä tarkoitetaan *itsemurhariskin kasvamista ja itsetuhoisuuden lisääntymistä*. Itsemurha-ajatukset sekä itsemurhayritykset ovat selkeästi tavallisempia sateenkaarinuorten keskuudessa muihin saman ikäisiin verrattuna (Alanko 2014; Haas ym. 2011; Plöderl ym. 2007). Gambadauron (2020) mukaan itsemurhayritykset ja -ajatukset ovat merkittävästi yleisempiä seksuaalivähemmistöön kuuluvien nuorten keskuudessa. Transnuorista lähes 14 prosenttia vastasi joskus yrittäneensä itsemurhaa, kun taas vastaava osuus heteronuorilla oli 10 prosenttia. (Alanko 2014.)

Avun hakeminen sekä pääsy avun piriin voi olla haastavaa sateenkaarinuorille. Avun hakemista vaikeuttaa se, että joka kuudes LGBTQ-henkilö kokee syrjintää terveydenhuollon asiakkaana. (Casey ym. 2019.) Lisäksi kyvyttömyys puhua tunteistaan, omasta seksuaalisuudesta, sukupuolesta ja mielenterveysongelmista sekä halu selviytyä itse, vaikeuttavat avun hakemista. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen normalisointi helpottaa terveyspalveluiden pariin pääsyä ja sitä kautta vähentää sateenkaarinuorten itsemurhia. (McDermott ym. 2018b.)

6.4. Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia seurauksia kiusaamisella on sateenkaarinuorten hyvinvointiin. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa kiusattujen sateenkaarinuorten tukemiseksi. Tässä luvussa esitetään johtopäätöksiä tutkimustulosten pohjalta.

1. Kiusaamisen seuraukset sateenkaarinuorten hyvinvointiin ovat monitahoiset. Seuraukset ulottuvat fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.
2. Kiusaaminen voi vahingoittaa sateenkaarinuoren mieltä jopa sairastumiseen asti.
3. Kiusaamisen toistuvuus syventää sateenkaarinuoren henkistä tunnettaakkaa. Pieneltäkin tuntuvilla teoilla, kuten väärin nimien ja pronomien käyttämisellä, voi olla vakavat ja kauaskantoiset seuraukset.
4. Kiusaaminen aiheuttaa sateenkaarinuorelle haasteita elämänhallinnassa. Tämä voi viedä pohjan tasapainoiselta aikuisuudelta.
5. Kiusaamiseen puuttuminen ja avun tarjoaminen kiusatuille sateenkaarinuorille on ensiarvoisen tärkeää, jotta elämänhalu ja toivo säilyisivät nuorten sisimmissä.

6.5. Jatkotutkimusaiheet

Kirjallisuuskatsauksen tulokset antoivat laajasti tietoa kiusaamisen seurauksista sateenkaarinuorten hyvinvointiin. Seuraukset muiden nuorten hyvinvointiin olivat jo ennestään varmasti suuren väestön tiedossa. Kirjallisuuskatsaus osoitti, että näitä seurauksia voidaan yhdistää myös sateenkaarinuoriin. Jatkotutkimusaiheena olisi kiinnostavaa tutkia esimerkiksi haastattelun muodossa, tunnistavatko sateenkaarinuoret omalla kohdallaan kirjallisuuskatsauksen tuloksia. Erityisesti tunnettaakan kokemuksia olisi mielenkiintoista kuulla sateenkaarinuorten itsensä kertomina. Tutkimuksista kävi ilmi, että kiusaaminen on hyvin yleistä sateenkaarinuorten kohdalla. Kiinnostavaa olisi tietää, saavatko sateenkaarinuoret apua kiusaamiseen ja sen tuomiin hyvinvointihaasteisiin. Koulu- ja opiskeluterveydenhoitajat kohtaavat työssään varmasti usein sateenkaarinuoria, jotka kamppailevat hyvinvointihaasteidensa kanssa, mutta onko heillä tarpeeksi keinoja tai ymmärrystä sateenkaarinuorten tukemiseen?

LÄHTEET

Alanko K. 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Unigrafia: Helsinki.

Asetus lääketieteellisestä tutkimuksesta 986/1999.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990986>. 17.1.2021.

Casey L, Reisner S, Findling M, Blendon R, Benson J, Sayde J & Miller C. 2019. Discrimination in the United States: Experiences of lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer Americans.
<https://doi.org/10.1111/1475-6773.13229>. 6.3.2021.

Cope DG. 2014. Methods and meanings: credibility and trustworthiness of qualitative research. *Oncology Nursing Forum* 1, 89-91. Discrimination in the United States: Experiences of lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer Americans. *Health Services Research* 54, 1454-1466.
<https://10.1111/1475-6773.13229>. 27.2.2021.

Cutcliffe J R & McKenna H. 1999. Establishing the credibility of qualitative research findings: The plot thickens. *Journal of Advanced Nursing* 30(2), 374-380.

D'augelli A & Patterson C. 2001.
Lesbian, gay and bisexual identities and youth. Psychological perspectives. UK: Oxford University press.

Day J, Perez-Bumer A & Russel S. 2018. Safe Schools? Transgender Youth's School Experiences and Perceptions of School Climate. *Journal of Youth and Adolescence* 47, 1731–1742.

Dictionary. 2020. Deadname.
<https://www.dictionary.com/browse/deadname>. 21.2.2021.

Elipe P, Munoz M & Del Rey R. 2018. Homophobic Bullying and Cyberbullying: Study of a Silenced Problem. *Journal of Homosexuality*, 65(5), 672-686.
<https://doi.org/10.1080/00918369.2017.1333809>. 6.3.2021.

Evans-Polce R, Veliz P, Boyd C, Hughes T & McCabe S. 2019. Associations between sexual orientation discrimination and substance use disorders: differences by age in US. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 55:101–110.
<https://doi.org/10.1007/s00127-019-01694-x>. 27.2.2021.

Flick U. 2014. An introduction to qualitative research. Sage, London.

FRA: Fundamental Rights Agency. 2020. A Long Way to Go to LGBTI Equality, LGBTI II, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbtiequality_en.pdf. 6.3.2021.

Gambadauro P, Carli V, Wasserman D, Balazs J, Sarchiapone M & Hadlaczky G. 2020. Serious and persistent suicidality among European sexual minority youth. *PloS One* 16(15).
<https://10.1371/journal.pone.0240840>. 21.2.2021.

Haas A, Eliason M, Mays V, Mathy R, Cochran S & D'augelli A. 2011. Suicide and Suicide risk in Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Populations. Review and Recommendations. *Journal of Homosexuality* 58(1), 10-51.

Hakanen T, Myllyniemi S & Salasuo M. 2019. Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto.

Henderson E, Sang J, Louth-Marquez W, Egan J, Espelage D, Friedman M & Coulter R. 2020. "Words aren't meant to Hurt but they do": Sexual and Gender minority Youths Bullyin Experiences.

<https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/10.1177/0886260520978199>. 14.2.2021.

Hooker A. 2019. Nurses can curb LGBTQ bullyin in schools. *Nursing* 49(5), 64–65.

<https://doi:10.1097/01.NURSE.0000553280.49213.8>. 6.3.2021.

Hotus. 2020. Tutkimusten arviointikriteeristöt (JBI). <https://www.hotus.fi/jbin-kriittisen-arvioinnin-tarkistuslistat/>. 12.12.2020.

Hotus. 2019. Arviointikriteerit poikkileikkaustutkimukselle (JBI). <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/04/jbi-kriteerit-poikkileikkaustutkimus-final.pdf>. 15.2.2021.

Hotus. 2018. Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle (JBI). <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/jbi-kriteerit-laadulliselle-tutkimukselle-2.pdf>. 15.2.2021.

Jokela S, Luopa P, Hyvärinen A, Ruuska T, Martelin T & Klemetti R. 2020. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi. Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140742/URN_ISBN_978-952-343-580-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 17.1.2021.

Kangasniemi J. 2008. Yksinäisyyden kokemisen avainkomponentit Yleisradion tekstitelevision Nuorten palstan kirjoituksissa. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.

Kankkunen P, Harinen P, Nivala E & Tapio M. 2010. Kuka ei kuulu joukkoon? Lasten ja nuorten kokema syrjintä Suomessa. Sisäasiainministeriön julkaisut 36/2010.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80503/sm_362010.pdf?sequence=1. 27.2.2021.

Koch T. 1994a. Establishing rigour in qualitative research: The decision trail. *Journal of Advanced Nursing* 19(5), 976-986.

Koch T. 1994b. Beyond measurement: fourth-generation evaluation in nursing. *Journal of Advanced Nursing* 20(6), 1148-1155.

Kohlbacher F. 2006. The use of qualitative content analysis in case study research: Qualitative Social Research 7(1).

https://www.researchgate.net/publication/228370291_The_Use_of_Qualitative_Content_Analysis_in_Case_Study_Research. 17.1.2021.

Kylmä J & Juvakka T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Edita: Porvoo.

Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 488/1999.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990488>. 17.1.2021.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>. 17.1.2021.

Lincoln Y S & Cuba E G. 1985. Naturalistic Inquiry. Sage, Beverly Hills.

Littlejohn T, Potrat T & Beyrer C. 2019. Sexual and Gender Minorities, Public Health and Ethics. The Oxford Handbook of Public Health and Ethics.
<https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780190245191.001.0001/oxfordhb-9780190245191-e-17?print=pdf>. 14.2.2021.

Logie C, James L, Tharao W & Loutfy R. 2012. “‘We Don’t Exist’: A Qualitative Study of Marginalization Experienced by HIV-Positive Lesbian, Bisexual, Queer and Transgender Women in Toronto, Canada. Journal of International AIDS Society 15(2). <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.7448/IAS.15.2.17392>. 6.3.2021.

Malterud K. 2001. Qualitative research: Standards, challenges and guidelines. Lancet 358(11), 483-488.

Mayring P. 2000. Qualitative content analysis: Qualitative Social Research 1(2).
https://www.researchgate.net/publication/215666096_Qualitative_Content_Analysis. 17.1.2021.

Mays N & Pope C. 2000. Assessing quality in qualitative research. British Medical Journal 320(1), 50–52.

McDermott E, Hughes E & Rawlings V. 2018b. Norms and normalisation: understanding lesbian, gay, bisexual, transgender and queer youth, suicidality and help-seeking. Culture, Health and Sexuality 20(2), 156-172. <https://10.1080/13691058.2017.1335435>. 17.1.2021.

Mll. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2017. Kiusaamisen seuraukset.
<https://www.mll.fi/ammattilaisille/koululle-ja-oppilaitoksille/kiusaamisen-ehkaisyminen/kiusaamisen-seuraukset/>. 27.2.2021.

Mll. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2019. Kiusaaminen.
<https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/>. 12.12.2020.

Moran T, Chen C & Tryon G. 2018. Bully victimization, depression, and the role of protective factors among college LGBTQ students. Journal of Community Psychology, 46(7), 871-884.
<https://DOI:10.1002/jcop.21978>. 6.3.2021.

Nelson H. 2014. Systematic reviews to answer health care questions. Philadelphia: Wolters Kluwer Health. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=2035685>. 13.2.2021.

Olweus D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Suomentaja Maija Mäkelä. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Perustuslaki 731/1999.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. 17.1.2021.

Pigozi P & Bartoli A. 2016. School Nurses' Experiences in Dealing With Bullying Situations Among Students. *The Journal of School Nursing*, 32(3), 177-185.

<https://10.1177/1059840515613140>. 6.3.2021.

Plöderl M & Fartacek R. 2007. Suicidality and Associated Risk factors Among Lesbian, Gay and Bisexual compared to Heterosexual Austrian Adults. *Suicide and Life-Threatening Behaviour* 35, 661-670.

Polit D F & Hungler B P. 1995. *Nursin research: Principles and methods*. Lippincott: Philadelphia.

Puckett J, Maroney M, Wadsworth L, Mustanski B & Newcomb M. 2020. Coping with discrimination: The insidious effects of gender minority stigma on depression and anxiety in transgender individuals. *Journal of Clinical Psychology* 76, 176-194.

<https://DOI:10.1002/jclp.22865>. 3.3.2021.

Richards C, Bouman P, Seal L, Barker M, Nieder O & T'Sjoen G. 2016. Non-binary or Genderqueer Genders. *International Review of Psychiatry*, 28(1), 95–102.

Saaranen-Kauppinen A & Puusniekka A. 2006. *KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>. 10.2.2021.

Salmivalli C. 1998. *Koulukiusaaminen ryhmäilmionä*. Tampere: Tammer-Paino Oy

Seta. 2020a. *Sateenkaaritieto*.

<https://seta.fi/sateenkaaritieto/>. 12.12.2020.

Seta. 2020b. *Sateenkaarisanasto*.

https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/?gclid=EAJalQobChMIk-HZ2pnV7gIVmNeyChIQiw7VEAAYASAAEgLE6vD_BwE. 6.2.2021.

Stolt M, Axelin A & Suhonen R. 2016. *Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja. Sarja A73*. Turun yliopisto.

TENK: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 17.1.2021.

Terveyden ja hyvinvoinnilaitos (THL). 2019a. *Kouluterveyskysely*.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>. 6.3.2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2019b. *Kouluterveyskysely 2017 ja 2019*.

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset?alue_0=87869&mittarit_0=199799&mittarit_1=199682&mittarit_2=199867&vuosi_0=v2017&kouluaste_0=161219#. 24.1.2021.

Tietosuojalaki 1050/2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>. 17.1.2021.

Trasek. Ei päiväystä. Transsukupuolisuus.

<http://trasek.fi/perustietoa/transsukupuolisuus/>. 12.12.2020.

Tuomi J & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Helsinki.

Ungdomsstyrelsen. 2010. Hon Hen Han –rapporten. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Willging C, Green A & Ramos M. 2016. Implementing school nursing strategies to reduce LGBTQ adolescent suicide: a randomized cluster trial study protocol. Implementation Science, 11(145).

<https://doi.org/10.1186/s13012-016-0507-2>. 6.3.2021.

Zhang S, Gong M, Li W, Wang W, Wu R, Guo L & Lu S. 2020. Patterns of Bullying Victimization and Associations with Mental Health Problems in Chinese Adolescents: A Latent Class Analysis.

International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(3).

<https://doi.org/10.3390/ijerph17030779>. 6.3.2021.

KIRJALLISUUSKATSAUKSESSA KÄYTETYT ARTIKKELIT

Bausekom G, Baams L, Bos H, Overbeek G & Sandfort T. 2016. Gender Nonconformity, Homophobic Peer Victimization, and Mental Health: How Same-sex Attraction and Biological Sex Matter. *Journal of Sex Research*, 53(1), 98-108.

<https://doi.org/10.1080/00224499.2014.993462>.

Collier K, Bos H & Sandfort T. 2013. Homophobic Name-Calling Among Secondary School Students and Its Implications for Mental Health. *Youth Adolescence*, 42, 363-375.

<https://10.1007/s10964-012-9823-2>

Coulter R. W. S., Bersamin M, Russell S. T., & Mair C. 2018. The effects of gender- and sexuality-based harassment on lesbian, gay, bisexual, and transgender substance use disparities. *Journal of Adolescent Health*, 62(6), 688–700.

<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.10.004>.

Day J. K., Perez-Brumer A, Russeli S.T. 2018. USA. Safe Schools? Transgender Youth's School Experiences and Perceptions of School Climate. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(8), 1731-1742.

<https://doi.org/10.1007/s10964-018-0866-x>

DeLay D, Hanish L. D., Zhang L, Martin C. L. 2016. Assessing the Impact of Homophobic Name Calling on Early Adolescent Mental Health: A Longitudinal Social Network Analysis of Competing Peer Influence Effects. *Journal of Youth & Adolescence*, 46(5), 955-969.

<https://doi.org/10.1007/s10964-016-0598-8>

Formby E. 2015. Limitations of focussing on homophobic, biphobic and transphobic 'bullying' to understand and address LGBT young people's experiences within and beyond school. *Sex Education*, 15(6), 626–640.

<http://dx.doi.org/10.1080/14681811.2015.1054024>

Johnson R. M., Kidd J. D., Dunn E. C., Green J. G., Corliss H. L., Bowen D. 2011. Associations Between Caregiver Support, Bullying, and Depressive Symptomatology Among Sexual Minority and Heterosexual Girls: Results From the 2008 Boston Youth Survey. *Journal of School Violence*, 10(2), 185-200.

<https://doi.org/10.1080/15388220.2010.539168>

Jones A, Robinson E, Oginni O, Rahman Q, Rimes K. A. 2017. Anxiety disorders, gender nonconformity, bullying and self-esteem in sexual minority adolescents: prospective birth cohort study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 58(11), 1201–1209.

<https://doi:10.1111/jcpp.12757>

LeVasseur M. T., Kelvin E. A., Grosskopf N. A. 2013. Intersecting Identities and the Association Between Bullying and Suicide Attempt Among New York City Youths: Results From the 2009 New York City Youth Risk Behavior Survey. *American journal of public health*, 103(6), 1082-1090.

<https://10.2105/AJPH.2012.300994>

McDermott E, Hughes E, Rawlings V. 2018a. The social determinants of lesbian, gay, bisexual and transgender youth suicidality in England: a mixed methods study. *Journal of public health*, 40(3), e244–e251.

<https://10.1093/pubmed/fox135>

Patrick D. L., Bell J.F., Huang J. Y., Lazarakis N. C., Edwards T. C. 2013. Bullying and Quality of Life in Youths Perceived as Gay, Lesbian, or Bisexual in Washington State, 2010. *American Journal of Public Health*, 103(7), 1255-1261.

<https://10.2105/AJPH.2012.301101>

Poteat V. P., Scheer J. R., DiGiovanni C. D., Mereish E. H. 2014. Short-Term Prospective Effects of Homophobic Victimization on the Mental Health of Heterosexual Adolescents. *Journal of Youth & Adolescence*, 43(8), 1240-1251.

<https://10.1007/s10964-013-0078-3>

Rodríguez-Hidalgo A. J., Hurtado-Mellado A. 2019. Prevalence and Psychosocial Predictors of Homophobic Victimization among Adolescents. *International journal of environmental research and public health*, 16(7).

<https://10.3390/ijerph16071243>

Rose I. D., Sheremenko G, Rasberry C. N., Lesesne C. A., Hocevar Adkins S. N. 2018. Sex Differences in School Safety and Bullying Experiences Among Sexual Minority Youth. *The Journal of school nursing*, 34(4), 301-309.

<https://10.1177/1059840518762536>

Seelman K. L., Walker M. B. 2018. Do Anti-Bullying Laws Reduce In-School Victimization, Fear-based Absenteeism, and Suicidality for Lesbian, Gay, Bisexual, and Questioning Youth? *Journal of Youth and Adolescence*, 47(11), 2301–2319.

<https://doi.org/10.1007/s10964-018-0904-8>

Slaatten H, Anderssen N, Hetland J. 2015. Gay-related name-calling among Norwegian adolescents - harmful and harmless. *Scandinavian Journal of Psychology* 56(6), 708-716.

<https://10.1111/sjop.12256>

Williams S. G. 2017. Mental Health Issues Related to Sexual Orientation in a High School Setting. *Journal of School Nursing*, 33(5), 383-392.

<https://10.1177/1059840516686841>

LIITTEET

Liite 1. Taulukko kirjallisuuskatsaukseen valituista tutkimuksista

Liite 2. Kirjallisuuskatsaus parityönä

Liite 1. Taulukko kirjallisuuskatsaukseen valituista tutkimuksista.

TAULUKKO VALITUISTA TUTKIMUKSISTA				
Tekijät, vuosi, maa, tutkimuksen nimi	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	Keskeiset tulokset	Laadunarviointi
1. Beusekom, Baams, Bos, Overbeek, Sandfort. 2016. Alankomaat. <i>Gender Nonconformity, Homophobic Peer Victimization, and Mental Health: How Same-sex Attraction and Biological Sex Matter.</i>	Tarkoitus on testata, onko homofobisella nimittelyllä vaikutusta epätyypilliseen sukupuolen ilmaisuun (gender nonconformity) ja mielenterveyden väliseen suhteeseen.	Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. Aineisto kerättiin paperisella kyselylomakkeella 1026 nuorelta. Aineisto analysoitiin käyttämällä SPSS-ohjelmaa.	Homofobinen nimittely korreloi merkittävästi psykologisen ahdistuksen ja sosiaalisen ahdistuksen kanssa.	8/8
2. Collier, Bos, Sandfort. 2013. USA. <i>Homophobic Name-Calling Among Secondary School Students and Its Implications for Mental Health.</i>	Tarkoitus oli kuvata homofobisen nimittelyn esiintyvyyttä hollantilaisten nuorten keskuudessa. Tutkimuksessa tutkittiin myös sitä, miten nimittely vaikuttaa nuorten mielenterveyteen.	Kuvaileva kvantitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin 513 nuorelta (11–17 v.) kyselylomakkeen avulla.	Homofobisella nimittelyllä on yhteys nuorten kokemaan psykologiseen stressiin.	7/8

<p>3. Coulter, Bersamir, Russel, Mair. 2017. USA.</p> <p><i>The effects of gender- and sexuality-based harassment on lesbian, gay, bisexual, and transgender substance use disparities.</i></p>	<p>Tarkoitus selvittää, että millainen vaikutus sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvällä häirinnällä on nuorten tupakointiin, sähkö tupakointiin, alkoholin käyttämiseen tai pitkäjaksoisen alkoholin käyttäytymiseen.</p>	<p>Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. Aineisto on kerätty Kalifornialaisten lasten terveystutkimuksesta vuosina 2013-2014. Vastajat ovat 7, 9 ja 11 luokilta. Vastauksia on saatu yhteensä 316 766.</p>	<p>Sukupuoleen- ja seksuaalisuuteen liittyvä häirintä lisäsi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien nuorten tupakointia, sähkö tupakointia, alkoholin käyttöä ja pitkäjaksoista alkoholin suurkulutusta merkittävästi, verrattuna samanikäisiin cis-nuoriin.</p>	<p>6/8</p>
<p>4. Day, Perez-Brumer, Russeli. 2018. USA.</p> <p><i>Safe Schools? Transgender Youth's School Experiences and Perceptions of School Climate.</i></p>	<p>Tarkoitus on tutkia, miten transsukupuolisten ja ei-transsukupuolisten opiskelijoiden koulukokemukset ja käsitykset kouluilmapiiristä eroavat.</p>	<p>Kuvaileva ja vertaileva kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. 31 896 keskikoulu- ja lukioikäistä nuorta vastasi kyselylomakkeeseen.</p>	<p>Kiusaaminen johti transnuorilla poissaoloihin, huonoon mielenterveyteen ja huonompaan koulumenestykseen.</p>	<p>8/8</p>
<p>5. DeLay, Hanish, Zhang, Martin. 2016. USA.</p> <p><i>Assessing the Impact of Homophobic Name Calling on Early Adolescent Mental Health: A Longitudinal Social Network Analysis of Competing Peer Influence Effects.</i></p>	<p>Tavoitteena on parantaa ymmärrystä siitä, miksi murrosikä on niin kriittistä aikaa mielenterveysongelmien kehittymiselle. Tutkimuksessa on keskitytty arvioimaan homofobisen nimittelyn vaikutuksia varhaisen murrosiän mielenterveyteen, kun nuori on siirtynyt yläkouluun.</p>	<p>Kvantitatiivinen pitkittäistutkimus. Vastaukset on kerätty 299 yläkoulun aloittaneelta oppilaalta ensin lukuvuoden alussa syksyllä ja toisen kerran lukuvuoden lopussa keväällä.</p>	<p>Nuorten kokema homofobinen nimittely syksyllä ennusti korkeampaa masennuksen riskiä lukuvuoden lopussa sekä aikaista alhaisempaa itsetuntoa.</p> <p>Joidenkin nuorten mielenterveys voi heikentyä dramaattisesti nimittelyn johdosta, jos heillä on jo ennestään mielenterveyteen liittyviä ongelmia.</p>	<p>6/8</p>

<p>6. Formby. 2015. Iso-Britannia.</p> <p><i>Limitations of focussing on homophobic, biphobic and transphobic 'bullying' to understand and address LGBT young people's experiences within and beyond school.</i></p>	<p>Tarkoitus on osoittaa, että nykykäsityksen mukainen määritelmä kiusaamiselle on liian kapea, kun tarkastellaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvan nuoren kokemaa homo-, trans- ja bifobiaa.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus. Aineisto analysoitiin teemanalyysillä. Elektronisesti täytettävä kyselylomake, kohderyhmätapaamiset sekä yksilohaastattelut, johon vastasi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvia nuoria, heidän vanhempiaan sekä nuorten parissa työskenteleviä ammattilaisia.</p>	<p>Esimerkeistä käy ilmi, että monissa kouluissa opastetaan homo- ja lesbo-opiskelijoita vaihtamaan liikuntatunteja varten vaatteensa muualla, kuin muiden opiskelijoiden seurassa, mikä saa osan näistä opiskelijoita tuntemaan olonsa erilaiseksi ja ulkopuoliseksi. Tämä sai osan seksuaalivähemmistöön kuuluvista opiskelijoista jättäytymään pois liikuntatunneilta</p> <p>Vaikka sen ei ole välttämättä tarkoitus aiheuttaa ahdistusta tai haittaa, pronominien tai nimien väärän käytön sanottiin aiheuttavan stressiä, turhautumista, järkyttymistä ja vihaa. -Homo-sanana käyttöä koettiin loukkaavana.</p>	<p>8/10</p>
--	--	--	--	-------------

<p>7. Johnson, Kidd, Dunn, Green, Greif, Corliss, Bowen. 2011. USA.</p> <p><i>Associations Between Caregiver Support, Bullying, and Depressive Symptomatology Among Sexual Minority and Heterosexual Girls: Results From the 2008 Boston Youth Survey.</i></p>	<p>Tarkastellaan kiusaamisen vaikutuksia masennusoireiden esiintyvyyteen seksuaalivähemmistöön kuuluvien tyttöjen ja heterotyttöjen keskuudessa. Tutkimuksessa tarkastellaan myös hoitajan tuen merkitystä molemmissa yhteisöissä.</p>	<p>Kvantitatiivinen tutkimus. Aineisto on kerätty 22 Bostonilaisesta lukiosta, joihin tehtiin kouluterveyskysely. Tässä tutkimuksessa analysoidaan 832 tytön vastauksia, heistä 99 kuuluu seksuaalivähemmistöön.</p>	<p>Seksuaalivähemmistöön kuuluvilla tytöillä, joita kiusattiin, oli korkeimmat masennusoireiden tasot, verrattuna saman ikäisiin heterotyttöihin.</p>	<p>7/8</p>
<p>8. Jones, Robinson, Oginni, Rahman, Rimes. 2017. Iso-Britannia.</p> <p><i>Anxiety disorders, gender nonconformity, bullying and self-esteem in sexual minority adolescents: prospective birth cohort study.</i></p>	<p>Tarkoituksena on tutkia ahdistuneisuushäiriöiden esiintyvyyttä seksuaalivähemmistöön kuuluvien ja heteroseksuaalisten nuorten keskuudessa, sekä niihin vaikuttavia tekijöitä.</p>	<p>Kvantitatiivinen pitkittäistutkimus. Aineisto kerättiin 4564 nuorelta 15,5 vuoden iässä ja 17,5-vuoden iässä.</p>	<p>Henkilöillä, jotka 15,5-vuotiaana kokivat kuuluvansa seksuaalivähemmistöön, oli suurempi riski kärsiä ahdistuksesta 17,5-vuotiaana.</p> <p>12–16-vuotiaana kiusaamisen uhriksi joutuminen seksuaalisen suuntautumisen takia oli merkittävä riskitekijä ahdistuneisuushäiriöön sairastumiseen.</p> <p>Sosiaalinen stigma voi aiheuttaa itsetunnon alentumista, mikä on yhteydessä psykologiseen stressiin ja ahdistukseen.</p>	<p>8/8</p>
<p>9. LeVasseur, Kelvin, Grosskopf. 2013. USA.</p> <p><i>Intersecting Identities and the Association Between Bullying</i></p>	<p>Tarkoitus on tutkia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien latinalaisamerikkalaisten nuorten vuorovaikutusta kiusaamisen ja itsemurhayritysten kanssa.</p>	<p>Kvantitatiivinen, vertaileva poikkileikkaustutkimus. Aineistona 2009 New York City Youth Risk Behavior Survey- data.</p>	<p>Kiusaamisen uhriksi joutuminen lisäsi merkittävästi itsemurhayrityksen riskiä.</p>	<p>7/8</p>

<p><i>and Suicide Attempt Among New York City Youths: Results From the 2009 New York City Youth Risk Behavior Survey.</i></p>				
<p>10. McDermott, Hughes, Rawlings. 2018. Iso-Britannia.</p> <p><i>The social determinants of lesbian, gay, Bisexual and transgender youth suicidality In england: a mixed methods study.</i></p>	<p>Tarkoitus tutkia, mitkä sosiaaliset tekijät voivat olla syy LGBT-nuorten itsemurhiin tai itsensä vahingoittamiseen.</p>	<p>Monimenetelmätutkimus (mixed - methods). Kvalitatiiviseen haastatteluun osallistui 29 nuorta ja kvantitatiiviseen kyselylomakkeeseen vastasi 789 osallistujaa. Iältään osallistujat olivat 13–25 vuotiaita ja kaikki ilmoittivat identifioituvansa LGBT-ryhmään.</p>	<p>Koulukiusaaminen lisää LGBT-nuorten riskiä yrittää itsemurhaa tai satuttaa itseään.</p> <p>Osa tutkittavista yrittää pitää suuntautumisensa salassa, mikä on ahdistavaa henkisesti, mutta enemmän he pelkäävät, että he kokisivat vihamielistä käytöstä koulussa, kotona tai internetissä, jos heidän LGBT-suuntautuminen paljastuisi muille.</p>	<p>10/10</p>

<p>11. Patrick, Bell, Huang, Lazarakis, Edwards. 2013. USA.</p> <p><i>Bullying and Quality of Life in Youths Perceived as Gay, Lesbian, or Bisexual in Washington State, 2010</i></p>	<p>Tarkoitus on tutkia yhdysvaltalaisten nuorten kokeman seksuaalisen suuntautumisen ja kiusaamisen ja elämänlaadun yhteyttä toisiinsa.</p>	<p>Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. Aineisto on saatu kouluterveyskyselystä, vastaajat ovat olleet 8., 10., ja 12. Luokalla. Vastauksia on kerätty yhteensä 27 752.</p>	<p>Elämän laatua mittaavissa kysymyksissä, alhaisimmat pisteet kaikista oppilaista olivat niillä, joita kiusattiin seksuaalisen suuntautumisen vuoksi.</p> <p>Ne, joita kiusattiin seksuaalisen suuntautumisen vuoksi, kokivat eniten masennuksen oireita ja heillä todettiin eniten itsemurhaan liittyviä ajatuksia.</p>	<p>7/8</p>
<p>12. Poteat, Scheer, DiGiovanni, Mereish. 2014. USA.</p> <p><i>Short-Term Prospective Effects of Homophobic Victimization on the Mental Health of Heterosexual Adolescents</i></p>	<p>Tarkoitus on tutkia, miten homofobinen kiusaaminen vaikuttaa opiskelijoiden ahdistus- ja masennusoireisiin kouluvuoden aikana.</p>	<p>Kvantitatiivinen pitkittäistutkimus. Aineistona 618 opiskelijalta kyselylomakkeilla kerätyt tiedot.</p>	<p>Homofobian uhriksi joutuminen kouluvuoden alussa johti syvempään ahdistukseen miespuolisillaseksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvilla opiskelijoilla, kuin naispuolisilla.</p> <p>Homofobian uhriksi joutuminen ei aiheuttanut enempää masennusoireita, kuin ns. yleinen kiusaaminen.</p>	<p>7/8</p>
<p>13. Rodríguez-Hidalgo, Hurtado-Mellado. 2019. Espanja.</p> <p><i>Prevalence and psychosocial predictors of homophobic victimization among adolescents.</i></p>	<p>Tarkoitus on kerätä tietoa ja ottaa selvää murrosikäisten homofobisen kiusaamisen uhriksi joutumisen esiintyvyydestä, siihen liittyvistä tekijöistä, mm. Seksuaalisesta suuntautumisesta.</p>	<p>Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. Aineisto kerättiin itsearviointilomakkeen avulla 820 yläasteikäiseltä nuorelta.</p>	<p>Homofobisen kiusaamisen uhriksi joutuminen lisäsi nuorten syrjäytymisriskiä ja sosiaalisen leimautumisen tunnetta.</p>	<p>7/8</p>

<p>14. Rose, Sheremenko, Raspberry, Lesesne, Hocevar Adkins. 2018. USA.</p> <p><i>Sex differences in school safety and Bullying experiences among sexual Minority youth.</i></p>	<p>Tarkoitus oli selvittää, että kokevatko seksuaalivähemmistöön kuuluvat nuoret kouluilmapiirin huonommaksi kuin ei seksuaalivähemmistöön kuuluvat nuoret. Tutkimuksessa kuvataan myös koulun ilmapiiriin vaikuttavia tekijöitä.</p>	<p>Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. Aineisto on saatu vuonna 2016 toteutetusta kyselytutkimuksesta, johon on vastannut 1364 lukiolaista.</p>	<p>Seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista osa koki kiusaamista ja kouluilmapiirin vaaralliseksi ja sen vuoksi jätti toisinaan tulematta kouluun.</p> <p>Seksuaalivähemmistöön kuuluvista nuorista miehistä osa ilmoitti välttelevänsä välitunteja oman turvallisuuden vuoksi.</p>	<p>8/8</p>
<p>15. Seelman, Walker. 2018. USA.</p> <p><i>Do Anti-Bullying Laws Reduce In-School Victimization, Fear-based Absenteeism, and Suicidality for Lesbian, Gay, Bisexual, and Questioning Youth?</i></p>	<p>Tarkoitus on tutkia, onko kiusaamisen vastaisten lakien asettamisella pienentävä vaikutus kiusaamisen uhriksi joutumiseen, pelkoon perustuvien poissaolojen vähenemiseen, aseella uhkaamiseen koulussa, loukkaantumisiin sekä seksuaalivähemmistönuorten itsemurhiin.</p>	<p>Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. Aineistona Youth Risk Behavior Survey-tutkimuksen data vuosilta 2005-2015.</p>	<p>Seksuaalisesta suuntautumisesta johtuva kiusaaminen lisäsi pelkoon perustuvia poissaoloja kiusattujen nuorten keskuudessa.</p>	<p>8/8</p>

<p>16. Slaatten, Anderssen, Hetland. 2015. Norja.</p> <p><i>Gay-related name-calling among Norwegian adolescents – harmful and harmless</i></p>	<p>Tarkoituksena on tutkia, miten homoksi nimittely ystävien tai tuntemattomien toimesta vaikuttaa masennusoireisiin ja kiusatuksi tulemiseen.</p>	<p>Kvantitatiivinen poikkileikkaustutkimus. Aineisto on kerätty kyselylomakkeen avulla 921 yhdeksännen luokan oppilaalta.</p>	<p>Homoksi nimittelyn koettiin lisäävän masennusriskiä, jos nimittelijä oli henkilö, jonka kanssa oli huonot välit tai jos henkilö oli täysin tuntematon.</p> <p>Nimittelyn kohteeksi joutuminen lisäsi merkittävästi riskiä sairastua masennukseen.</p>	<p>8/8</p>
<p>17. Williams. 2017. USA.</p> <p><i>Mental health issues related to Sexual orientation in a high school setting</i></p>	<p>Selvittää, ovatko opiskelijat, jotka ovat identifioituneet seksuaalivähemmistöön (LGB) tai kokevat oman seksuaalisuutensa epävarmaksi, joutuneet kärsimään enemmän stressistä, kiusaamiseksi tulemisesta tai masennuksen oireista kuin heteroseksuaalit.</p>	<p>Kvantitatiivinen tutkimus, mikä sisälsi viisi itsearviointikyselyä. Kuvaileva poikkileikkaus, korrelaatio, vertailututkimus.</p>	<p>Sanallinen homofobinen nimittely oli yhteydessä psykologiseen ahdistukseen.</p> <p>Kiusatuksi tuleminen ja masennusoireet olivat yhteydessä toisiinsa.</p>	<p>6/8</p>

Liite 2. Kirjallisuuskatsaus parityönä.

1. JOHDANTO: **JR, SK**
2. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN KESKEISET KÄSITTEET: **SK, JR**
 - 2.1. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistö: **JR**
 - 2.2. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistönuorten hyvinvointi: **SK**
 - 2.3. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistön kokema kiusaaminen: **SK, JR**
3. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS: **JR, SK**
4. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN: **JR, SK**
 - 4.1. Kirjallisuushaku: **JR, SK**
 - 4.2. Aineiston kuvaus ja laadunarviointi: **JR, SK**
 - 4.3. Aineiston analyysi: **SK, JR**
5. TULOKSET: **SK, JR**
 - 5.1. Mielen tasapainon järkkäminen: **SK**
 - 5.2. Tunnettaakan kasvaminen: **SK**
 - 5.3. Haasteet elämänhallinnassa: **JR**
 - 5.4. Elämänhalun menettäminen: **JR**
6. POHDINTA: **SK, JR**
 - 6.1. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus: **JR, SK**
 - 6.2. Kirjallisuuskatsauksen eettisyys: **JR**
 - 6.3. Tulosten tarkastelua: **SK, JR**
 - 6.4. Johtopäätökset: **SK, JR**
 - 6.5. Jatkotutkimusaiheet: **SK**

SK= Sofia Kujanpää, JR= Janika Roos

